

ADATOK.

EGY XVII. SZÁZADI MAGYAR HEGYKÖZSÉG TÖRVÉNYEI.

Anno domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio die vigesima prima mensis Februarii Mi Agha András diarsi és vonyarcsi nemes puszta curiáknak földes ura együtt Orsich Istvánnal vonyarcsi egyik földes urral, Velünk levén Havai Mátyás Zalavár megyének vice szolgabírája, Kertész Bálint, gersei Pethő László uram ispánja, Szárdi István, Bakacz Sándorné, Rumi Kata asszony ő nagysága gondviselője, Kun Péter, Agha András uram vonyarcsi és diasi jószágában gondviselő, Solla Benedek, Kapronczay János; item Bósok János, Bakó János, Papp Balázs, Papp Mátyás, Viz Mihály polgárok; Hollady Ferencz, Salia Gergely, Keve János, Lovász István Keszthelen fizető renden valók; András Gergely, Adorján Balázs, Thönye András, Varga András keszteli városi polgárok, Cibere János, taszari Szabó Péter, Horváth János, Pápai János, Horváth György, Szabó Mihály, Barbély János, óh Szabó Péter, Rády Miklós, Lakatgyártó János, Viz Benedek, Szücs Péter, Kasár Mihály, Cseh András, Szabó Máté, Bellen János, Belen Imre, Szabó János tizedes, Kasár György, Lippay Péter, szentgyörgyi Szücs Gergely, Annján Gergely, Bende György, Papp Benedek, Fatai Tamás, Varga Mihály, Somogyi Gergely, molnár aliter Németh János Keszthelen lakozók és többen diasi és vonyarcsi* földön szőlő örökséget bíró helységi emberek közönségesen az egész helységieliekkel egyező értelemből végeztünk és meg egyeztünk közönséges akarattal az ide alább megírt mód és rend s articulusok szerént az mint következők állandó képen.

Választottunk Faludon Bosok-Jánost főbirónak ez két hegyeken és meg is esküdtettük azon faludi Papp Balázst, Papp Mátyást, Bakó Jánost és Viz Mihályt polgárokat esküdteknek és meg is esküdtettük. Keszthelről

* Mindkettő *Zalamegyében* a Balaton mellett fekszik.

is nyolczad választottunk. Az sereg között Holladi Ferenczet, Salya Gergelyt, Keve Jánost, Lovász Istvánt esküdteknek és meg is esküdtek.

Item azon Kesztelről az városi rendről, Adorján Balázst meg esküdt, András Gergelyt, Varga Andrást és Thome Andrást esküdteknek, hogy ez tizenhárom esküdt bírák törvényesen igazgassák az helységet.

1. Ezek előtt legyen törvénye minden szőlős embereknek, akár nemes, akár vitézlő, akár paraszt renden levők lesznek az szőlők dolgában.

2. Valaki ezeknek törvényeket megveti, a szőlőhegynek földes urának marad husz forénton, az helység bírái ellen marad négy forénton. Ezen bírák szőlőjéből vagy marhájából ez ilyen engedetlennek igazságot és executiót tegyenek.

3. Ha pedig valamelik fél ezeknek törvényeket appellálja az földes ur székire, bírsága nélkül ur székire viheti, transmittáltassék és minden felelésekkel az deliberatio leírassék.

4. Ha új feleletre akarná venni az actornak és szabad, az incatusnak (= in causam attractus vagyis alperesnek) is szabad novumot kérni az földes úrtól vagy gondviselőjétől, de ez az helység bírái előtt legyen, mert az appellatio után simplex novummal nem élhet.

5. Valaki szőlő örökségről, irtásról, rétről vagy szántóföldről ez két nemes határookban pört akar kezdeni: az szőlős gazdát Nagy-Boldog asszony nap előtt nyolczad nappal tudósítsa az helység bírája által, az bírónak tizenkét pénzt adván, tartozik tudósítani az intactust az actor nevével.

6. Az után is még harmad nappal is azon szerént certificálja a pársokat.

7. Nagy-Boldog asszony napján aztán kitiltsa metsző késétől, kapállásától.

8. Ez után utánna való Szerdán actiót csináljon ellene írásban, annak mását adván az alpörösnek, tartozzék megfelelni.

9. Azután egy héttel, másik Szerdán meg bizonyítani tartozik igazságát az, az mely félnek az törvény találja. És így minden nyolczad nap mulva folyjanak az pörök szent Gergely pápa napig. Azután esztendő törvéynapig abban marad az pör és jövődöben azon punctban leváltatik. kiben félben marad az pör.

10. Valaki igazságát pörrel keresi az ország törvénye szerént az helység bírái előtt kezdje el.

11. Valaki szőlő örökséget veszen, ezek előtt vallja föl Diason a Diasit, Vonyáreson a vonyarcsi határban való szőlőket, avagy az hol alkalmasabb hel leszen az helység bírája és esküdti előtt.

12. Az eladó és az vevő is egy-egy vödör borral és három tál étellel tartoznak az bírának.

13. Valamely ember szőlő útját és forduló helyét az helység bíráival igazgatják, egy vödör borral és két tál éttekel tartozik az bírának.

14. Ha pedig ez rendelés ellen valamely szőlős gazda ellent állana, az földes urnak, kié az szőlő földje marad husz forénton és az helység bírái ellen marad uégy forénton.

15. Ezen esküdt bíró és esküdtek igazat tehessenek azon földön való javaibul minden exceptio nélkül.

16. Valaki marháját szánt szándékkal szőlőben bocsátja, 4 forénton a borsó, harmad része a behajtójé, két része az földes uré lesz.

17. Ha valaki eleiben állván nem engedné ilyen kárbul behajtani, hanem csak elvennie előle, ennek frangia husz forénton, két része az helység urájé, harmad része az bíraké és az behajtójé.

18. Minden szőlős ember a szőlője végét tartozik becsinálni fl. 4 bíráival, két része az uré, harmadik az bíraké.

19. Ha valaki panaszt mond az földes urnak valakire, beadván: 4 forénton, ennek is két része az uré, harmadik rész az váró emberé legyen.

20. Valaki három idén szőlőjét meg nem metszi és meg nem kapálja, az olyan szőlő urra szállott.

21. Három idén igazságot nem ad róla mind szőlő, rét, irtás és szántóföld az földes urra szálljon.

22. Valakinek magva szakad, ez hegyen levő szőlője és minden öröksége ezen helnek földes urára szálljon, juxta Trip. 3. tit. 30. 1649 art. 82.

23. Senki ne merjen előbb szedni az derék hegynek megbocsátása előtt engedelem és hír nélkül borának elvesztése alatt.

24. Ha ki előérót akar szedni, az hegyurától vagy gondviselőjétől kérje és az mit szed fölirassa. Ha nem cselekedné 4 forénton a bírsága, ezt az kilenczedesek tartoznak megírni, nem az hegyvamosok.

25. Senki a kilenczedesek közül sem tiszta, sem törkölyös mustját el nem vihesse szőlőjébül titkon, földes ur hire nélkül borának elvesztése alatt. Hanem a szőlőnek földes ura, arra rendeltetett gondviselője hírvél elviheti.

26. Ha három esztendőkből hír nélkül el vinné, azon szőlő mindjárt az helnek urára szálljon, gondviselője által elfoglalhasa.

27. Minden szőlős ember az szőlő hegynek földes urának az szőlőre egy kappannal, két cipóval tartozik.

28. Az igazságot beszédő és leíró diáknak is den. 2. és egy író bort adnak.

29. Valaki vizes mustot ad az igazságot íróknak, az bírságot ad és a földes urnak husz fl. 20. megfizet.

30. Valaki a szőlőben egymást megszitkolja, marad fl. 4. uré ez, ezért a szüretben megfoghatják az peresnél és megvehessék rajta.

31. Minden szőlőnek megyeköve legyen és barázdája, az mely barázdát és utját mindenütt mindenkor a szőlős gazda följlül fölszélrül tartozik tisztán tartani 4 forént bírságával, az helségbeli biráké harmadrésze, két rész a földes uré.

32. Valaki egymás gyümölcsét, szőlőjét, karóját elhordja, ellopja, annak bírsága fl. 4.

33. Ha penig pörrel keresi az káros ember ez ilyen gonosztevő maradjon az urnak fl. 20 és az káros embernek kárát fizeti meg.

34. Valaki szekerevel és marhájával az szőlő utak mellett, az uton belül kárt teszen az szőlőben, annak bírsága fl. 4 az urnak és az káros embernek kárát fizesse meg.

35. Mindenik hegyen egy-egy hegymester legyen, az hütös legyen szent Lőrincz nap után, vigyázzon az hegyen és az kárbul minden marhát behajtson, az fölül irt mód szerint büntetődjek meg.

36. Senki marháját hír nélkül a diasi és vonyárcsi földre ne bocsássa az földes ur tilalma ellen sub poena decimationis pecudum.

37. Erdejét ne vágja vele levő marhájának elvesztése alatt és maga is marad fl. 40 juxta Trip. Decr. Part. 3. Tit. 33.

38. Az vad kertnél, a vagy diási kutnál való utat minden szőlős ember csinálni tartozzék az helség birája által tudóséttatván egy forént bírságval.

39. A biró és hegymesterek az szüretben tartoznak az ur igazságát beszedő emberi mellett lenni mig behordják az pereshez az igazságot 4 forént bírsága alatt.

40. Ezen hegymestereknek minden szőlős ember egy pint musttal tartozik, az kik kilenczedet adnak. Hegyvámosok pedig minden vödör bortul egy itczével tartoznak.

41. Valaki tüzet görjeszt más ember kárára akár erdőben leszen gyümölcs oltványokat megégetvén, akár szőlőben gyepiét és szőlőjét megégetvén, tehát ez ilyen kárt tevő, égető, marad az földes urának : fl. 12. És az káros embernek fizeti kárát. Valamire az helyi birái böcsülik, azon birák tegjenek jovaiból executiót, reá bizonyodván.

42. Valaki penig irtást csinál az olyan építő embernek, megengedtetik az maga irtoványát megégetni, de ugy, hogy tovább az tűz ne menjen az főjlül irt büntetés alatt.

43. Valamikor az káros ember megtalálja az helség biráját, tartozik két esküdtével, ha többet nem vehet melléje, kimenni az kár látásra, és az, kiket melléje vehet az helségbeli emberekben azokkal együtt Isten szerént megböcsülhesse az kárt és hely adassék az böcsünek, mivel nem mindenkor veheti maga mellé esküdtit.

44. Mikor az helységben törvényt szolgáltatnak, az fölül írt bírának mindenik fölpörös egy vödör borral, két tál étekkel ehhez kenyérral, azonképpen az alpörösök is egy vödör borral, két tál étekkel tartozik fáradságokért.

45. A notariusoknak minden utolsó deliberatiotul den. 12 mind alsó és felső pörös fizetni tartozik.

46. Minden törvény mássát leirván az alpörösnek, ezért fizet azon notariusnak tizenkét pénzt az alpörös.

47. Minden szüretben a földesur peressénél törvények szolgáltatásának minden harmadnapban az hegy igazságát beszédök előtt, kártételek, hajtogatások, szitkozódások beadások és ezekhez hasonló dolgok végett, adósságrul is.

Idem qui supra Andreas Agha
de mezölak m. p.

Idem, qui id supra
Stephanus Orsich m. p.
Salya Gergöly m. p.
Eredetije a Sztankovánszky család levéltárában.

Közli: PETTKÓ BÉLA.